

tyskhed eller endte i den tyske lejr, også selv om deres udgangspunkt var dansk.

Bogens kerne er biografierne af de enkelte danskuddannede lærere. Til dem regnes også dimittenterne fra den danske afdeling ved Tønder seminarium frem til dens nedlæggelse i 1884. Der bliver derfor en del overlapninger med Lampes »Tønder Seminariestat«. I almindelighed henvises ved de pågældende derfor blot til dette værk, men i enkelte tilfælde har Ravn anført rettelser og tilføjelser til Lampes tekst. Benyttet af »Tønder Seminariestat« bør derfor være opmærksom på denne mulighed for supplerende oplysninger.

Til biografierne knytter sig en oversigt over lærerne, fordelt på de enkelte skoler, samt en navnefortegnelse med angivelse af deres dimissionssted. Yderligere giver Ravn i tabelform en statistisk bearbejdelse af materialet. Oversigten over ene- og førstelærerne ved de nordslesvigske skoler er dog ret uoverskuelig, ordnet som den er med et system af 1-taller og vandrette streger af vekslende længde.

L. S. Ravn har med denne bog ikke blot sat de danskuddannede lærere i Nordslesvig et smukt minde. Han har også ydet kolleger i den historiske forskning en håndsrekning, der vil blive påskønnet ved flittig brug af bogen.

H. P. Clausen

M. Favrholt: Haderslev latinskoles historie 1567-1967. (Skifter, udgivne af Historisk Samfund for Sønderjylland. Nr. 36, 1966). 381 s.

Den 6. februar 1967 fejrede Haderslev Katedralskole sit 300 års jubilæum. På denne dato i 1567 underskrev hertug Hans den Ældre det dokument,

der oprettede en trivialskole i Haderslev, hvor bl. a. hertughoffet skabte basis for en lærd skole.

Til jubilæet har en af skolens nuværende lærere, lektor M. Favrholt, skrevet en skildring af skolens historie. Historisk Samfund for Sønderjylland har med støtte fra tipsmidlerne givet bogen et særdeles smukt typografisk og bogbindermæssigt udstyr.

Den lærde skole i Haderslev har haft en omtumlet tilværelse. I perioder har den pædagogiske kvalitet været ringe, fordi det kneb med at skaffe midler til en anstændig lønning af lærerne, og fordi skolens elevgrundlag var for svagt. Den sidste af disse vanskeligheder hang sammen med den særlige sproglige og nationale problematik i Haderslev, som også på andre områder rejste problemer for skolen.

Fra 1655 var den haderslevske latinskele en tysksproget skole, »die königliche Lateinschule zu Hadersleben«. Dansk var, efter de skoleregler, der indførtes det nævnte år, forvist fra skoleplanen. Lektor Favrholt viser, at det ikke hindrede svage ansatser til undervisning i dansk på forskellige tidspunkter, men i hovedsagen var skolen dog i de næste par århundreder en tysksproget skole. At det måtte kunne give vanskeligheder i en dansktalende by med et ligeledes dansktalende opland er givet.

Disse vanskeligheder lettedes naturligvis ikke, da den nationale problematik i 1800-tallets første halvdel gjorde det sproglige problem til et politisk spørgsmål. Først fra 1850 blev Haderslev latinskele for en tid en lærd skole i dansk forstand. Da tog et idealistisk hold af danske lærere under ledelse af rektor Søren Bloch Thrige og med Edvard Lembcke som den kendteste skikkelse skolen i besiddelse. Tiden mellem de slesvigske krige blev en frugtbar tid

i skolens historie, og hjertestykket i Favrholt's bog er skildringen af denne periode.

Nederlaget i 1864 satte en brat stopper for denne udvikling. Men lektor Favrholt viser i bogen, at de første årtier efter 1864 var præget af, at skolen havde en indfødt slesviger, Peter Hinrich Jessen, som rektor. Han var med sin slesvig-holstenske indstilling ingen ven af Preussen. Sedansejren og proklamationen af det tyske kejserrige gav sig karakteristisk nok bemærkelsesværdigt lidt udtryk i skolens daglige arbejde i 1870-71. Disse årtier var, kan man sige, en slesvigsk overgangsperiode, hvor skolen kunne opfattes som en god skole af både danske og tyske elever.

Ved foreningen i 1920 blev Haderslev lærde skole, nu med navn af katedralskole, omsider igen en dansk skole. Favrholt gør forholdsvis lidt ud af perioden fra 1920, skønt det dog ellers er det længste åremål, skolen har været en dansksproget undervisningsinstitution. Kortheden hænger sammen med, at denne periode tidligere er behandlet ret udførligt i forskellige sammenhænge.

Det er for så vidt også dele af skolens ældre historie. Navnlig har Haderslevs flittige historiker, Th. O. Achelis, der var knyttet til skolen både før og efter 1920, givet adskillige bidrag til dens historie. Favrholt nævner kort, at Achelis allerede i 1942 skal have afsluttet manuskriptet til en stor fremstilling af den haderslevske latinskoles historie. Dette forlæg har ikke spillet nogen rolle for Favrholt, der tilsyneladende ikke har eftersøgt det, men han har på en række punkter kunnet støtte sig til Achelis' mindre bidrag til emnet, og det har ikke svækket bogens kvalitet.

Lektor Favrholt's egen fremstillingsform er bred. Sine steder også

for bred. Han kan ikke stå for en sirlig eller morsom formulering i et gammelt aktstykke eller i en ældre fremstilling. Han citerer og kommenterer den, selv om den af læseren må føles som temmelig irrelevant. Mange steder gentages i noterne dele af det, der også står i selve teksten.

Forfatterens tone bærer præg af, at han som sit publikum ser nuværende og tidligere elever – til hvilken sidste kategori, han iøvrigt selv hører – der gerne vil have en skildring af »vor skoles« historie. Der er noget charmerende og afvæbnende over denne holdning, men det har gjort bogen snakkesalig og lidt vel præget af lærernes lyst til at udpege det lærerige og pittoreske for eleverne. Pegepinden mærkes f.eks. lidt rigeligt, når de nationale træk i udviklingen skal understreges.

Men bogen er let læst, og den er et i flere henseender vigtigt bidrag til sønderjysk skolehistorie. Bl. a. er Favrholt's påvisning af, hvornår og hvordan der har været undervist i dansk i Haderslev værdifuld.

H. P. Clausen

Sønderborg Bys Historie II. Udgivet af et udvalg ved Holger Hjelholt. (Dy-Po Bogforlag, Sønderborg, 1966). 351 s.

Helt let har det åbenbart ikke været at få udsendt dette andet og afsluttende bind af Sønderborg bys historie. Første bind udkom i 1960, og i et forord beklager formanden for det udvalg, der udsender værket, at der er kommet til at forløbe så mange år, før andet bind nu foreligger.

Læseren sporer forsinkelsen derved, at skildringen standser allerede i 1962, skønt bogen først er udkommet i begyndelsen af 1967. Kun afsnittet om den kulturelle udvikling har enkelte